

УДК 81'25

Лукаш Ю. М., Гришина О. С.

ДЗ «Луганський державний медичний університет», м. Рубіжне
**ОСОБЛИВОСТІ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ
АНГЛОМОВНИХ ЕПОНІМІЧНИХ ТЕРМІНОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ
У НЕВРОЛОГІЧНІЙ ГАЛУЗІ МЕДИЦИНИ**

Стаття присвячена особливостям репрезентації українською мовою англомовних епонімічних термінологічних одиниць у неврологічній галузі медицини. На основі фактичного матеріалу проаналізовано репрезентативні моделі передавання англомовних терміноодиниць українською мовою.

Ключові слова: епонімічні термінологічні одиниці, неврологічна галузь, репрезентативна модель.

Статья посвящена особенностям репрезентации в украинском языке англоязычных епонимических терминологических единиц в неврологической отрасли медицины. На основе фактического материала проанализировано репрезентативные модели передачи англоязычных терминоединиц в украинском языке.

Ключевые слова: эпонимические терминологические единицы, неврологическая отрасль, репрезентативная модель.

The article deals with the peculiarities of the representation of English eponymous terminological units of the neurological field of medicine in Ukrainian. On the basis of the factual material the representative models of the transfer of English terminological units into Ukrainian were analyzed.

Key words: eponymous terminological units, neurological branch, representative model.

Медична термінологічна система містить велику частку епонімічних термінологічних (антропонімічних і топонімічних) одиниць, що є своєрідним підсумком наукового пізнання в галузі.

Наразі важко уявити розділ медицини, в якому тією чи іншою мірою не використовувалися б епонімічні терміноодиниці, незважаючи на іноді негативне ставлення до них та пропозиції щодо обмеження їхнього обігу.

Питанню специфіки епонімічної складової терміносистем, у тому числі й медичної, приділяли і приділяють увагу як вітчизняні, так і зарубіжні мовознавці, серед яких М. Н. Чернявський, І. М. Кочан, М. М. Вахоцький, М. М. Дзюба, А. В. Крижановська та багато інших. При цьому праць, присвячених репрезентації українською мовою англомовних медичних епонімічних термінологічних одиниць, обмаль, а неврологічної галузі – й поготів.

Вимоги сьогодення щодо постійного саморозвитку і самовдосконалення змушують фахівців швидко реагувати на будь-які зрушення наукового прогресу, відстежувати результати надбань не лише співвітчизників, а й науковців усього світу. Природно, що якість продуктивності інтрапрофесійної комунікації залежить і від уміння лікаря долати суто мовні перешкоди при здійсненні обміну науковою інформацією.

Усе це актуалізує потребу здійснення міжмовного аналізу особливостей репрезентації епонімічної складової медичної терміносистеми.

Метою розвідки став аналіз особливостей репрезентації англомовних епонімічних термінологічних одиниць неврологічної галузі медицини українською мовою.

У межах розвідки для визначення особливостей процесу репрезентації епонімічної медичної термінологіки з англійської мови українською та у зворотному напрямку було виконано аналіз фактичного матеріалу, отриманого в результаті суцільної вибірки епонімічних неврологічних термінологічних одиниць з ICD-10 [7], МКХ-10 [5], спеціалізованих лексикографічних джерел та англомовних фахових текстів. На підставі отриманих результатів визначено основні моделі процесу репрезентації.

Методом суцільної вибірки з українськомовних та англомовних джерел виділено 175 неврологічних термінологічних одиниць (анатомічні терміни, терміни на позначення хвороб, синдромів і рефлексів) з епонімічною складовою.

У результаті проведеного аналізу епонімічних одиниць вони були об'єднані за такими репрезентативними моделями:

Модель 1. Дослівний переклад епонімічної термінологічної одиниці.

Модель 2. Переклад епонімічної термінологічної одиниці з частковими змінами компонентів.

Модель 3. Репрезентація епонімічної термінологічної одиниці не епонімічним відповідником.

Модель 4. Репрезентація епонімічної термінологічної одиниці іншою епонімічною термінологічною одиницею.

Перша репрезентативна модель передбачає дослівний англо-український переклад епонімічної термінологічної одиниці. Така модель представлена двома різновидами: «іменник-стрижневе слово + іменник-епонім у родовому відмінку в постпозиції» та «присвійний прикметник, утворений від прізвища + іменник-стрижневе слово».

Перший різновид («іменник-стрижневе слово + іменник-епонім у родовому відмінку в постпозиції») зазначеної репрезентативної моделі представлений у вибірці, наприклад, такими термінами: *Nodes of Ranvier* – вузли Рав'є; *Betz cells* – клітини Беца; *Babinski reflex* – рефлекс Бабинського; *Alzheimer's disease* – хвороба Альцгеймера; *Adie syndrome* – Синдром Еді тощо.

Такий різновид репрезентативної моделі представлений у вибірці 56 % термінологічних одиниць.

Другий різновид («присвійний прикметник, утворений від прізвища + іменник-стрижневе слово») першої репрезентативної моделі дослівного перекладу унаочнюють, наприклад, такі термінологічні одиниці вибірки: *Varolius pons* – Варолієв міст; *aqueduct of Sylvius* – Сільвієв водопровід; *Willis nerve* – Вільзієв нерв; *Schwann cells* – Швановські клітини; *Jacobson nerve* – Якобсонов нерв тощо.

Епонімічних терміноодиниць цього різновиду у вибірці – 28 %.

Друга репрезентативна модель передбачає англо-український переклад епонімічної термінологічної одиниці з частковими змінами компонентів. Така модель також представлена двома різновидами: «зміна іменника-стрижневого слова та збереження означення-епоніма» та «пропуск / додавання одного з компонентів терміна-епоніма».

Перший різновид («зміна іменника-стрижневого слова та збереження означення-епоніма») зазначеної репрезентативної моделі становлять у вибірці 2,6 % терміноодиниць та представлений, наприклад, такими: *Wernicke's area* (дослівно – площа) – центр Верніке; *Nissl bodies* (дослівно – тіла) – речовина Ніссля; *Brodman area* (дослівно – площа) – поля Бродмана тощо.

За другим різновидом («пропуск / додавання одного з компонентів терміна-епоніма») цієї репрезентативної моделі ілюструють такі приклади вибірки: *node of Tawara* – вузол Ашофа-Тавара; *Horner's syndrome* – синдром Бернара-Горнера; *Wallenberg's syndrome* – синдром Валленберга-Захарченка; *Weber's syndrome* – синдром Стерджа-Вебера; *Erb's Palsy* – параліч Ерба-Дюшена; *Klumpke paralysis* – параліч Дежерін-Клюмпке; *Jacksonian epilepsy* – епілепсія Браве-Джексона (додавання) та *Vogt-Koyanagi-Harada syndrome* – синдром Фогта-Коянагі; *Foix-Chavanay-Marie Syndrome* – синдром Марі-Фуа (пропуск) тощо.

Таких термінологічних одиниць нараховано 5,4 % усієї вибірки.

Слід зауважити, що зазначений різновид репрезентативної моделі, в основу якого покладено пропуск чи додавання одного з компонентів термінологічної одиниці, використовується виключно при репрезентації українською мовою епонімічних термінологічних одиниць із кількома антропонімами у складі.

Третя репрезентативна модель (репрезентація епонімічної термінологічної одиниці не епонімічним відповідником) передбачає передавання епонімічної термінологічної одиниці мови оригіналу не епонімічним відповідником у мові перекладу. Така модель може бути проілюстрована такими прикладами із суцільної вибірки: *Cruveilhier's plexus* (дослівно – сплетення Крувейльєра) – шийне сплетення; *anterior spinocerebellar tract* (дослівно – передній спинно-мозочковий шлях) – шлях Говерса; *cuneate fasciculus* (дослівно – клиноподібний пучок) – пучок Бурдаха; *hereditary spastic paraplegia* (дослівно – спадкова спастична параплегія) – хвороба Штрюмпеля тощо.

Вочевидь, мова репрезентації має власну усталену ономаціологічну термінологічну систему. Тому використання такої репрезентативної моделі вбачається виправданою і семантично обгрунтованою.

Терміноодиниць третьої репрезентативної моделі у вибірці – 5,7 %.

Серед проаналізованих епонімічних термінологічних одиниць наявні й терміноодиниці четвертої репрезентативної моделі (репрезентація епонімічної термінологічної одиниці іншою). При цьому виявлено, що заміна оригінального епоніма репрезентативним може бути повною і частковою.

Найбільш яскравим прикладом такої моделі репрезентації епонімічних термінологічних одиниць українською мовою є, наприклад, такі: *Gehrig's disease* – хвороба Шарко; *Landry's paralysis* – синдром Гійєна-Барре тощо.

У першому випадку спостерігаємо часткову заміну складових епонімічної термінологічної одиниці: *Gehrig's disease* (дослівно – хвороба Геріга) – хвороба Шарко. У другому випадку маємо повну заміну складових: *paralysis Landry's* (дослівно – параліч Лендрі) – синдром Гійєна-Барре.

Четверта репрезентативна модель у вибірці представлена порівняно нечисленною групою неврологічних термінів – лише 2,3 % вибірки.

Проведений аналіз особливостей репрезентації англomовних епонімічних термінологічних одиниць у неврологічній галузі медицини дає підстави зробити відповідні висновки.

Англomовна й українськомовна неврологічні термінологічні системи мають у своєму складі епонімічні терміноодиниці.

Для репрезентації українською мовою англomовних термінологічних одиниць у неврологічній галузі використовуються чотири моделі.

Найбільш уживаною є перша модель, що передбачає репрезентацію англomовної термінологічної одиниці українською мовою через її дослівний

переклад (84 % усієї вибірки). Велика частка термінологічних одиниць саме такої моделі репрезентації пояснюється самою дефініцією поняття «епонім».

Порівняно невелика кількість епонімічних термінологічних одиниць репрезентується через використання другої та третьої моделей (8 % і 5,7 % відповідно). Зазначені моделі передбачають або часткові зміни компонентів термінологічної одиниці, або передавання епонімічної термінологічної одиниці мови оригіналу не епонімічним відповідником у мові перекладу.

Найменш уживаною є четверта репрезентативна модель, використання якої передбачає заміну оригінального епоніма репрезентативним (2,3 %).

Отже, особливістю репрезентації українською мовою англomовних епонімічних термінологічних одиниць у неврологічній галузі медицини є використання дослівного перекладу. Зважаючи на ідентичність звучання епонімічних складових терміноодиниці, що є, по суті, транслітерацією англomовного слова українською мовою, можна твердити, що їхній дослівний переклад не перешкоджатиме здійсненню міжмовних професійних інтеракцій лікарів.

Наразі вбачається перспективним проведення подальшого вивчення особливостей використання епонімічних терміноодиниць медичної галузі, в тому числі й неврологічної, спрямовуючи його на аналіз труднощів транслітерування і синонімії відповідної термінолексики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вахоцький М. М. Структура медичної терміносистеми у сучасній англійській мові / М. М. Вахоцький // Актуальні проблеми германської філології в Україні та Болонський процес : матеріали II Міжнародної наукової конференції. – Чернівці : Книги – XXI, 2007. – С. 80 – 81.
2. Дзюба М. М. Епоніми в українській науковій термінології : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 / Майя Миколаївна Дзюба ; В.о. Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. – Луцьк : Б/в, 2011. – 20 с.
3. Крыжановская А. В. Сопоставительное исследование терминологии современных русского и украинского языков / А. В. Крыжановская. – К. : Наук. думка, 1985. – 204 с.
4. Кочан І. М. Динаміка і кодифікація термінів з міжнародними компонентами у сучасній українській мові. – Л., 2004. – 519 с.
5. Міжнародна статистична класифікація хвороб та проблем, пов'язаних зі здоров'ям [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mkh10.com.ua/>
6. Чернявский М.Н. Краткий очерк истории и проблемы упорядочения медицинской терминологии // Энциклопедический словарь медицинских терминов / Максим Наумович Чернявский; гл. ред. Петровский Б. В. – М. : Советская энциклопедия, 1984. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://skaudio.ru/tudavtionomnust/Ssdd/mtxd>
7. International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems 10th Revision [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://apps.who.int/classifications/icd10/browse/2010/en>
8. Who named it? The world's most comprehensive dictionary of medical eponyms. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.whonamedit.com>

УДК 61:378:004.77

Манюк Л. В., Кучумова Н. В.

Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У МЕДИЧНИХ ВИШАХ

У статті проаналізовано сучасні наукові розвідки щодо застосування ЕСМ під час університетської підготовки майбутніх лікарів і виявлено способи залучення цих інноваційних навчальних технологій у освітній процес ВМНЗ.